

gospodyni

Dobra gospodyni ma pełną beczkę.

U mądrej gospodyni zawsze pełno w skrzyni.

Baj a kluger gospodinje iz tumid ful der skrinje.

W przysłowiu tym dla rymu użyte jest słowo gospodinje zamiast baleboste.

Gdy gospodyni kotem, kot gospodynią się staje.

O łakomej.

Gdy gospodyni niedołęga, kot jest zuchem.

Gdy zła gospodyni kapustę lub barszcz kwasi, i jedno, i drugie skwaśnieje.

Zartobliwie o zrzędlivej kobiecie.

Kiedy gospodyni niedbała, to kot łakomy.

Wszystkie szkody poczynione w zapasach spiżarnianych taka gospodyni zwala zażwyczaj na łakomstwo kota.

gość

Gość na chwilę widzi na miłą.

A gast ojf a wajl zejt ojf a majl.

Im mniej gości, tym weselsza uczta.

Gdy z sobą chleb przyniesiesz, wszędzie miłym gościem będziesz.

Gość podobny jest do deszczu.

Z początku widziany jest miły, a potem się prędko przykrzy.

Jeden gość może z sobą drugiego przyprowadzić.

Tj. narzeczonego.

Przez trzy dni jesteś gościem, potem stajesz się ciężarem.

H. Lew podaje jako paralelnie: „Gość i ryba na trzeci dzień cuchnie”.

Przy dobrych gościach i sam się pożywisz.

Kiedy gość kaszle, brakuje mu łyżki.

Az der ojrach hust, felt im a lefl.

To oraz kolejne dwa przysłowia mówią w szczególności o biedakach i podróżnych, których zwyczajowo zaprasza się zwłaszcza na uczyty weselne i świąteczne; takie zaproszenie jest uważane za pobożny uczynek.

Należy zawsze prosić o dobrych gości.

Gość niesie z sobą błogosławieństwo Boże.

Przez gości dzieci za mąż się wydaje.

Durch ojrachim git men ojs kinder.

Ponieważ wdzięczni za ugoszczenie rozgłaszają dobrą sławę domu.

gotówka

Najlepszy towar na świecie to gotówka.

Nie ma gotówki, nie ma poszanowania u ludzi [*albo*: nie ma wesołej, pięknej twarzy].

góra

Góra z górą się nie zejdzie, ale człowiek z człowiekiem (zawsze spotkać się może).

A barg mit a barg kumen zich nit cunojf, ober a mencz mit a mencz, jo.

Na podstawie talmudycznego powiedzenia.

grać

On gra w otwarte trzydzieści jeden.

O kimś, kto gra w otwarte karty. „Trzydzieści jeden” to gra, zwana inaczej „knitlech”, która była chętnie uprawiana wśród Żydów, zwłaszcza podczas Chanuki (na początku XX w. straciła na popularności, wypierana przez grę z użyciem standardowych talii kart).

grosz

Lepszy kosztowny grosz niż trefny rubel.

Lepszy częsty grosz niż rzadki rubel.

Lepszy bliski grosz niż daleki rubel.

Błogosławiony grosz, słoniną wysmarowany.
Tj. zarobiony od chrześcijanina.

Gdy się nie oszczędza grosza, do rubla dojść nie można.

Grosz tam wartość ma, gdzie został wybity.

Kto grosza nie szanuje, ten grosza niewart.

Niech tylko biedak grosz zoczy, wnet ze skóry wyskoczy.

Nie ma grosza przy pepku [*albo: przy duszy*].
Er hot nit kejn groszn bajm pipek [baj der nszumu].

grzech

Małe grzechy powodują wielkie biedy.
Klejne awejros bringn grojse gzejros.
Tj. nyroki, kary.

Człowiek grzeszy, a kogut staje się kaparą.
Der mencz zindikt un der hun wert di kapuru.
Nawiązanie do kaparot — obyczaju żarzynania przed Jom Kipur koguta (lub kury w przypadku kobiety), który symbolicznie bierze na siebie grzechy człowieka.

Grzesznikowi wiedzie się na tym świecie, sprawiedliwemu na tamtym.

We śnie nie grzeszy człowiek, tylko jego sny.
Opinia talmudyczna.

Gdy nie ma innej rady, trzeba zgrzeszyć.

gwałt

Czego kto gwałtem nie zdobywa, tego i nie ma.
Tj. czego nie zdobywa usilnymi staraniami, mozolnym trudem.

Hadasa

Hadasa śmierdzi cały tydzień, a w szabasową noc pachnie.
Hudos szinkt di gance woch, un szabosci nachts szmekt zi.
Kobieta imię Hadasa oznacza „mirt”. Ironicznie o „nieapetycznej” kobiecie (noc Szabat jest zalecanym czasem jednoczenia się męża i żony).

Halicz

W Haliczu Rosz Chodesz trwa trzy dni.
In Halicz iz drej tug Rojsz Chojdesz.
Kpina z (mieszkających w Haliczu) karaitów, a zwłaszcza z ich, odmiennego od żydowskiego, kalendarza.

Haman

„I przyszedł Haman” — Raszi objaśnia: „Czort go przyniósł”.
„Wajuwoj Humon” macht Raszi: „Czort jeho prinjos”.
Przystawie cytuje werset 6, 6 z Megilat Ester.

„I przepełniła Haman wściekłość” — Raszi objaśnia: „Gadaj zdrów”.
„Wajimulej Humon chejmu” macht Raszi: „Ti muw a ja zdruw”.

synowa

Synowa to sznurek.

Synowa to w jidysz „sznur”. Kiedy sznurek się urwie, to się bierze inny, tego rodzaju pokrewieństwo nie jest trwałe.

Świekra i synowa na jednym wózku nie jeżdżą.

A szwiger mit a sznur furen mit ojf ejn fur.

Świekra i synowa w jednym domu są jak dwa koty w jednym worku.

Świekra zapomina, że sama kiedyś była synową.

Siedem lat jest synową w domu, a nie wie, że kot nie ma ogona.

O nierozgarniętej kobiecie, która nie pojmuje albo nie zważa na sprawy dziejących się w jej najbliższym otoczeniu.

syty

Syty głodnemu nie wierzy.

Der zater gloybt nit dem hungrigen.

Gdzie sześcioro się nasyciło, tam i dla siódmego wystarczy.

Samym stołem się nie nasycisz.

Szabas

Jak kto nie ma na Szabas, nie ma i na niedzielę.

Gdy nie ugotujesz w dzień powszedni, nie będziesz miał w Szabas co jeść.

Kot czy pies, byle mięso na Szabas.

Co kto w Szabas zarobi, to w tygodniu straci.

Szabasowy ścieg nie trzyma.

Szabos sztech haltn nit.

Efekty sobotniej pracy są nietrwałe.

Jeżeli się w Szabas jedzie, to się cały tydzień w domu siedzi.

A nawet gdy się tylko obmyśla plany interesów i podróży, nie dochodzą one do skutku.

Jeżeli się za dużo myśli w Szabas, to się nic nie robi w tygodniu.

W Szabat nie powinno się myśleć o interesach i sprawach dnia powszedniego.

Zrobił dziurę z Szabasie.

Er hot gemacht a sztoch in szabos arajn.

O kimś, kto w piątek wieczorem spóźnił się i np. prosto z drogi wbiegł na ucztę szabatową.

W Szabas nawet niegodziwcy w piekle mają spokój.

Szabos hot afilu der ruszu in gejhenojm ojch ru.

Szabas nawet Sambation czyni spokojnym.

Wspominana w Talmudzie legendarna, wypływająca z Gan Eden rzeka Sambation, której wody przez cały tydzień burzą się i toczą kamienie, ucisza się tylko w Szabat (jej nazwa pochodzi od greckiego słowa sabbateion, jest to więc „rzeka szabatowa”, „rzeka przestrzegająca Szabatu”). Mają za nią przebywać zaginione plemiona Jisraela — nie mogące jej przekroczyć w dni powszednie z powodu gwałtowności nurtu, a w Szabat z powodu obowiązującego w ten dzień zakazu podróży. Mianem Sambationu określa się porywczego człowieka.

Szabas nad całym światem!

Szabos iber der gancer welt!

Spokój i cisza Szabatu ogarnia cały żydowski świat.

Gdy się w Szabas je czulent, do środy jest się sytym.

Ponieważ ciężkie świąteczne potrawy do środy leżą na żołądku.

Gdy się w Szabas je kugiel, jest się sytym cały tydzień.

Szabas bez kugla jest jak ptak bez skrzydeł.
Szabos on a kugl iz wi a fajgl on a fligl.

Na Szabas Sziru rzuca się kaszę ptactwu.
Szabos Sziru warft men di fejgelech kasze.

W Szabat Szira, czyli „Szabat Pieśni”, czyta się paraszę Beszalach, zawierającą pieśń, którą Mosze z synami Jisraela zaśpiewał nad Morzem Trzcinowym (Księga Wyjścia 15, 1-18). Czytanie to przypada na luty, gdy panują zwykle surowe mrozy, a lud uważa za dobry uczynek sypanie ziarna ptactwu.

Na Szabas Sziru lód jest gładki jak linijka.

Gdy święty Szabas odchodzi, miły tydzień nadchodzi.
Az der szabos kojdesz gejt ahin, kumt di libe woch aher.
Ledwie się skończy Szabas, już staje w drzwiach tydzień ze snymi troskami.

Zimową porą Szabas dwa razy na tydzień wypada.
Z powodu krótkich dni tydzień zdaje się o połowę krótszy.

Bez Szabasów i bez świąt.
On a szabusim un on a jojntojwim.
Dopowiada się, gdy ktoś podaje się za młodszego niż jest: no, owszem, możesz mieć tyle lat, ale gdyby uwzględnić w rachubie same dni powszednie.

Szajndla

Wszystkie Szajndle są brzydkie, wszystkie Gitle są złe, a wszystkie Zysie są gorzkie.
Takie jest potoczne mniemanie, które odwraca sens tych imion (Szajndełe znaczy Piękna, Gitele — Dobra, Zisete — Słodka).

Niech się nazywa Szajndla, niech się nazywa Krajndla — byle narzeczona!
Tak mówi chcący się ożenić, któremu zupełnie nie zależy na osobie przyszłej żony.

szames

Szames wzywa wszystkich do bóżnicy, a sam kładzie się spać.
Szamos klopt in szul arajn, un legt zich alejn szlufn.
Do obowiązków szamesa należy budzenie gminy (przez stukanie — klopfen — w okiennice lub drzwi) na slichot, przebiegalne modlitwy odmawiane w synagogach przed nastaniem dnia w miesiącu elul. Przysłowie dotyczy ludzi, którzy innym zalecają wodę, a sami piją wino.

Ja znam szamesa, a szames zna całe miasto.
Tak miał odpowiedzieć mieszkaniec pewnego miasteczka, zapytany przez przybysza o tamtejszą znakomitość.

Szames stoi na wierzchu.
W lampce chanukowej dodatkową świeczkę, od której zapala się pozostałe, nazywa się szamesem — często stoi ona nad innymi. Przysłowie stosuje się do gminy, której zwierzchnik (parnes) zaniedbuje swoje obowiązki i w której szames odgrywa najważniejszą rolę.

szatan

Nie należy igrać z szatanem.
Mitn sutn tur men zich nit szpiln.

szczędzić

I dla diabła trzebazczędzić.
Man mus far dem ruach wegn ojch zameln.
Tj. na czas choroby lub innego nieszczęścia.

Szczędź, szcędź, przyjdzie złe i weźmie.
Szpur, szpur! Kumt der ruach un nemt cu gur.

szczęście

Lepiej, gdy szczęście człowieka szuka, niż gdy człowiek szczęścia.

Lepsza kwinta szczęścia niż funt złota.